

دکتر محمد مصدق

سرگذشت | فرهاد دیبا
سیاسی | ترجمه شیرین کریمی

www.ketab.ir

سرشناسه: Diba, Farhad, 1937- دیبا، فرهاد، ۱۳۱۶- **• عنوان و نام پدیدآور:** دکتر محمد مصدق: سرگذشت سیاسی / فرهاد دیبا؛ ترجمه شیرین کریمی / ویراستار: سمیرا یحیایی **• مشخصات نشر:** تهران، نشرنی، ۱۴۰۲ **• نوبت چاپ:** چاپ اول، ۱۴۰۲ **• مشخصات ظاهری:** ۳۰۲ ص. مصور **• شابک:** ۹۷۸-۶۲۲-۰۶-۰۵۴۲-۳ **• وضعیت فهرست نویسی:** فیبا **• یادداشت:** عنوان اصلی: Mohammad Mossadegh: a political biography, 1986 **• یادداشت:** کتابنامه **• موضوع:** نخست وزیران - ایران - سرگذشتنامه؛ Prime ministers - Iran - Biography / ایران - سیاست و حکومت - ۱۳۵۷-۱۳۰۴؛ Iran - Politics and government - 1925-1979 / ایران - تاریخ - پهلوی، ۱۳۵۷-۱۳۲۰ - کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲؛ Iran - History - Pahlavi, 1941-1978 - Coup d'etat of 19th August, 1953 **• شناسه افزوده:** کریمی، شیرین ۱۳۴۲- ، مترجم **• رده بندی کنگره:** DSR1515 **• رده بندی دیویی:** ۹۵۵/۰۸۲۴۰۹۲ **• شماره کتابشناسی ملی:** ۹۲۲۹۸۸۷

قیمت: ۲۶۰۰۰۰ تومان

www.ketab.ir

نشرنی

دکتر محمد مصدق

سرگذشت سیاسی

فرهاد دیبا

مترجم: شیرین کریمی

ویراستار: سمیرا یحیایی

صفحه آرا: راضیه شریفی

لیتوگرافی: باختر • چاپ و صحافی: غزال

چاپ اول: تهران، ۱۴۰۲، ۷۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۰۶-۰۵۴۲-۳

نشانی: تهران، خیابان دکتر فاطمی، خیابان رهی معیری، تقاطع خیابان فکوری، شماره ۲۰

کد پستی: ۱۴۱۳۷۱۷۳۷۱، تلفن دفتر نشر: ۸۸۰۲۱۲۱۴، تلفن واحد فروش: ۸۸۰۴۶۵۸-۹، نمابر: ۸۹۷۸۲۴۶۴

www.nashreny.com • email: info@nashreny.com • nashreny

© تمامی حقوق این اثر برای نشرنی محفوظ است. هرگونه استفاده تجاری از این اثر یا تکثیر آن، کلاً و جزئاً، به هر صورت (چاپ، فتوکپی، صوت، تصویر و انتشار الکترونیکی) بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است.

فهرست مطالب

۱۱	یادداشت مترجم
۱۳	مقدمه نویسنده بر نسخه فارسی
۱۷	دیباچه

بخش اول: ۱۸۸۲-۱۹۲۱ م / ۱۲۶۱-۱۲۹۹ ش

۲۳	فصل اول: سال‌های شکل‌گیری
۲۳	پیشینه خانوادگی
۲۷	جنبش مشروطه
۳۱	فرانسه
۳۹	فصل دوم: نخستین پُست‌های سیاسی
۴۰	اپوزیسیون اولیه
۵۰	والی فارس

بخش دوم: ۱۹۲۱-۱۹۴۲ م / ۱۳۰۰-۱۳۲۰ ش

۶۳	فصل سوم: وزیر و والی
۶۳	وزیر مالیه
۷۰	روابط با رضاشاه

۷۸	والی آذربایجان
۸۲	وزیر امور خارجه
۸۷	فصل چهارم: مواضع مصدق در مجلس
۸۷	تغییر سلطنت
۹۳	اندیشه سیاسی
۹۶	اپوزیسیون در مجلس
۹۸	دستگیری و تبعید

بخش سوم: ۱۹۴۲-۱۹۵۱ م / ۱۳۲۱-۱۳۳۰ ش

۱۰۷	فصل پنجم: ایران پس از جنگ جهانی دوم
۱۰۸	حکمرانی همراه با زور
۱۱۰	کنترل همراه با تقلب
۱۱۲	نقش روحانیون
۱۱۵	فصل ششم: اپوزیسیون پارلمانی
۱۱۵	مجلس چهاردهم
۱۱۶	حمله به سیدضیاءالدین
۱۱۹	مخالفت با مصدق
۱۲۵	برنامه اصلاحات
۱۲۵	مشروطیت
۱۲۸	موازنه منفی
۱۳۵	سیاست نفت
۱۴۳	فصل هفتم: جبهه ملی
۱۴۸	مخالفان
۱۵۰	کمیسیون نفت

بخش چهارم: ۱۹۵۱-۱۹۵۳ م / ۱۳۳۰-۱۳۳۲ ش

۱۶۹	فصل هشتم: نخست‌وزیری، نفت و سیاست خارجی
۱۷۳	قانون ملی کردن

۱۷۹	 مأموریت هریمن
۱۸۲	 مأموریت استوکس
۱۸۵	 هریمن و مصدق
۱۹۳	 ابتکار بانک جهانی
۱۹۹	 طرح پیشنهادی انگلیسی - آمریکایی
۲۰۱	 مشکلات اقتصادی
۲۰۸	 دادگاه لاهه

فصل نهم: نخست‌وزیری، سیاست و اقتصاد غیرنفتی

۲۱۵	 مسئله انتخابات آزاد
۲۱۹	 حزب توده
۲۲۲	 درگیری با شاه
۲۲۵	 قیام ۳۰ تیر
۲۲۸	 برنامه نه ماده‌ای
۲۳۶	 مخالفت با کمونیسم
۲۴۰	 نقش رسانه‌ها
۲۴۳	 مصدق و شاه

بخش پنجم: ۱۹۵۳-۱۹۶۷ م / ۱۳۳۲-۱۳۴۶ ش

۲۵۵	 فصل دهم: کودتای ۲۸ مرداد و پس از آن
۲۶۲	 کودتا
۲۷۲	 سرنوشت یاران
۲۸۷	 فصل یازدهم: ملی‌کردن نفت و جغرافیای سیاسی: میراث مصدق
۲۹۲	 قدرت نفتی و دیپلماسی نفتی
۲۹۴	 ناسیونالیسم خاورمیانه

تاریخ‌نگاری متعارف خطی را برگزیده که سیر وقایع را از تولد تا مرگ مصدق روایت می‌کند؛ روشی که برای شناخت جامع یک سوژه یا شخصیت تاریخی مفید است و در ذهن خواننده ساختار منظمی ترسیم می‌کند تا آنچه در بسیاری از موارد فراموش شده باز یابد. با خواندن این کتاب می‌توان کل این صحنه را یک جا و با جزئیات دید. قوت این اثر در آن است که می‌توان به درستی دریافت که مصدق در کجای تاریخ ایستاده است. سبب ترجمه این اثر تحقیقی بود درباره جوانی مصدق که مدت‌ها در دست داشتم و با خواندن این کتاب دریافتم که جای نسخه فارسی آن در میان آثار تاریخی معاصر ایران خالی است. زاویه دید نویسنده به شخصیت دکتر مصدق در بستر زمانی تحولات سیاسی دربردارنده نکاتی است که برای نسل امروز و نسل‌های بعد آموزنده و روشنگر است. در طول ترجمه، آنچه بارها شگفت‌زده‌ام کرد، شیوه نگارش غربی‌ها به ایرانی‌ها، به‌خصوص در مبارزات ملی کردن نفت بود. امید دارم خواننده با این پژوهش ارزشمند بتواند بخشی از نیروها، اشخاص و ساختارهایی را ببیند که امروز و اکنون ما را شکل داده‌اند؛ زیرا بخشی از ماهیت و سرنوشت ما ریشه در تاریخ دارد.

لازم است اشاره کنم که برخی از عبارات عیناً برگردان عبارت انگلیسی نیست. زیرا هنگام ترجمه، بنا به تشخیص و تأیید نویسنده و همفکری ایشان برخی عبارات را تغییر داده‌ام و چند پاراگراف هم به متن فارسی افزوده‌ام.

در ترجمه این کتاب بیش از هر کس از همراهی خود نویسنده، آقای فرهاد دیبا، بهره‌مند شدم. از ایشان بسیار آموختم و بسیار سپاسگزارم که اجازه دادند کتاب‌شان را به زبان فارسی برگردانم. از آقای علی متین‌دفتری، که ترجمه را خواندند و بخش‌هایی از آن را ویرایش کردند، متشکرم؛ به لطف ایشان متن دقیق‌تر و ویراسته‌تر شد. از آقای پرویز صداقت به خاطر پیشنهادهای روشنگرشان سپاسگزارم. خانم هایده هادوی (مترجم)، در برگردان شعری در این کتاب با من همفکری کردند؛ از ایشان هم متشکرم. از دوست عزیزم، مهشید صادقی پویا صمیمانه ممنونم که در ترجمه جمله‌ای از زبان فرانسوی مرا یاری کرد و از آقای جعفر همایی، مدیر محترم نشر نی، بسیار سپاسگزارم که امکان انتشار کتاب را فراهم آوردند.